
Kvalitative metoder

— hvad er det ?

Astrologisk forskning er ofte blevet anskuet synonymt med statistisk databehandling, baseret på eksakte målinger. Astrologer bør dog også anvende introspektion, medleven og andre ikke-målelige elementer af virkeligheden ud fra metoder, der er blevet etableret indenfor humanvidenskaberne

af **Claus Houlberg**

At forske i astrologi har været et kontroversielt emne siden 1770, hvor den sidste lærestol i emnet blev nedlagt ved det pavelige universitet i Salamanca, Spanien. Af samme årsag halter forskningsmetodik og udformningen af relevante forskningsdesigns godt et par hundrede år efter den øvrige akademiske verden. Og helt fundamentalt savnes konsensus om, hvad det egentlig er, der skal udforskes.

Forskningens genstand

Undertiden ses tilsyneladende seriøse forsøg på enten at bevise eller modbevise astrologien som sådan - hvilket er en umulighed, al den stund astrologien i sig selv er et paradigme i Thomas Kuhns forstand og ikke et afgrænset og velbeskrevet emne. En pointe, der ofte har været fremført, og som vi kan vende tilbage til i en senere artikel.

Noget andet er derimod, at de enkelte astrologiske discipliner i fagets vidtstrakte landskab kan undersøges efter akademiske standarder. Her vil det være den enkelte disciplins emne, der bestemmer, hvilke metoder der er mest formålstjenlige at benytte. Fokuserer disciplinen på objektiv virkelighed, da vil dertil indrettede metoder være fornuftige at bruge. Fokuseres på enkeltpersoners indre liv eller på sociale fænomener, da vil de anerkendte metoder hertil være rigtige at betjene sig af.

Disse betragtninger vil for de fleste astrologer være elementære, men for lægfolk måske være helt nye eller overraskende. Astrologisk er det imidlertid sund logik, at kemiske og fysiske processer med stor selvfølgelighed kan kvantificeres og behandles numerisk og statistisk, således som f.eks. Kolisko gjorde det omkring 1950, eller Kollerstrom gjorde det i midten af 70'erne.

Arbejdes der med psykologiske tilstande og sociale fænomener, vil det være nødvendigt også at anvende kvalitative forskningsmetoder - hvilket er metoder, der arbejder med ikke-målbare data. Langt hovedparten af danske astrologer arbejder med psykosociale fænomener, og denne artikel vil samle sig om disse som forskningens genstand

Kvalitative data

For en kemiker vil kvalitative analyser betyde noget andet end for en psykolog. For kemikeren er det at udfinde et givet stofs bestanddele. For en psykolog eller en astrolog vil kvalitative analyser have til formål at be-

skrive og forstå en enkeltpersons situation eller et socialt fænomen som f.eks. en families dynamik eller forløbet af en kollegial konflikt.

Forvirrende nok omtales enkeltpersoner ofte som 'genstande' i humanistisk forskerjargon, hvilket forståeligt kan forlede naturvidenskabeligt tænkende til at tro, at personer dermed er sammenlignelige med fysiske genstande. Dette er imidlertid en grundlæggende misforståelse, affødt af den sproglige lighed. Den fundamentale forskel er, at man ved fysiske (naturalistiske) data kan lede efter en kausalitet, en direkte og entydig årsags-sammenhæng, så er dette ikke muligt ved menneskelige (quasi-naturalistiske) data. Eksempelvis kan det se ud som om, der er en kausalitet mellem angst og aggression. Imidlertid er både angst og aggression begreber, der er svære at definere entydigt, hvilket vil sige, at de i sig selv indebærer en fortolkning. Aggression kan defineres som "et ønske om at gå til angreb", hvilket vil sige, at det indebærer en intention, en hensigt. Begreber, der indebærer en hensigt, en intention er særegne for mennesker, men kan ikke meningsfuldt anvendes overfor fysiske genstande. Eksempelvis vil det være urimeligt at kalde en magnetnål 'angst' fordi den 'flygter' for en magnet. Ligesom en tagsten, der falder ned i hovedet på en forbipasserende ikke er 'aggressiv'.

Når vi derfor fokuserer på psykosociale fænomener, så vil der indgå mennesker med intentioner, med ansvarsfølelse, med identitet, med forsvarsmekanismer og en lang række andre betingende faktorer. Ved nøjere inspektion bliver antallet af variable faktorer hurtigt uoverskueligt - rent bortset fra besværlighederne med at definere og måle dem. Psykosociale lovmæssigheder opfører sig ikke som de fysiske love, som jo anses for uforanderlige. Menneskers virkelighed er underlagt forandring og lovmæssigheder, der tilsyneladende kan ophæves under visse omstændigheder. Angst fører derfor ikke altid til aggression.

Angst fører til aggression er derfor en så-

kaldt quasi-naturalistisk hypotese, man ikke kan måle empirisk, men som man verificerer ved at spørge den involverede person, om det er rigtigt.

Person eller fænomen

Den danske psykolog, Benny Karpatschof, gav i 1984 følgende definition: "Kvalitative metoder er en måde at erfare den særlige kvalitet ved en given undersøgelses genstand eller -fænomen. Det drejer sig om at finde den særlige logik ved den særlige genstand eller ved det særlige fænomen."

Denne definition betoner to vigtige forhold. Dels at kvalitative metoder ikke har til hensigt at bevise noget som helst, men at beskrive og finde logik, dvs. forstå. Dels at man ved kvalitativ metodik skelner mellem enkeltpersoner ('genstande') og generelle fænomener.

A. PERSONORIENTEREDE kvalitative metoder er rette mod en bestemt genstand, en person. Der kan anvendes casestudies (kasuistik), hvis formål kan være at hjælpe en klient eller at udvikle en personlighedsteori eller en tydingsteknik. Man kan sige, at disse metoder har til formål at undersøge en særegen persons logik.

B. FÆNOMENORIENTEREDE kvalitative metoder har til hensigt at beskrive et kollektivt eller 'generelt' fænomens særlige logik. Der anvendes ofte flere personer, som er relevante for forståelsen af dette fænomen. Hvor kvantitativt tænkende blot vil undersøge f.eks. aldersgrupper, hyppighed og geografisk udbredelse af et fænomen, vil en fænomenorienteret metodik inddrage de undersøgte personers personlighed. Herved åbnes for at komme frem til nogle generelle forhold, idet der lægges vægt på at forstå de involverede personer som helhed, før man kan gå videre til en forståelse af det generelle fænomen.

Kvalitative metoder

Der findes en række kvalitative metoder i almindelig brug. Der kan nævnes feltstudier, casestories, deltagende observationer og en

række 'bløde' metoder. Forskeren (ofte kaldet forsøgslederen) kan selv anvende en håndfuld forskellige teknikker:

1. *Direkte observation*, hvor man selv tager tingene i øjesyn.
2. *Informant-interviews*, hvor man spørger personer, der har direkte kendskab til det emne, der undersøges, men hvor forskeren ikke selv kan få direkte erfaring.
3. *Respondent-interviews*, hvor der indsamles viden om personlige forhold, følelser, oplevelser, opfattelser, hensigter etc. Her fokuseres på den enkelte person.
4. *Dokument-analyser*, som kan være nødvendige, hvor observationer ikke kan foretages, eksempelvis af historiske personer eller fænomener.
5. *Direkte deltagelse*, hvor forskeren selv er del af de situationer og aktiviteter, der er genstand for undersøgelsen.

Ved anvendelse af kvalitative metoder har forskeren altså en eller anden grad af personlig involvering gående fra en direkte deltagelse over klinisk iagttagelse og interview til den skjulte observatør, hvor de involverede ikke er vidende om forskeren. Med andre ord vil der naturligt være et ikke-eksakt, subjektivt element i kvalitativ metodik, som hører human- og socialvidenskaberne til.

Anvendelse af kvalitative metoder

Kendte former for kvalitativ dokumentation er blandt andet dagbogsoptegnelser og spørgeskemaundersøgelser. Dagbøger blev anvendt af antropologer og etnologer, og i 1930'erne opstod de første store diskussioner af disse metoders pålidelighed. Det var på denne tid, at Dane Rudhyar skrev sin første bog *Astrology of the personality*, hvori han som den første slog markant og velformuleret til lyd for en humanistisk tilgang til astrologien som videnskab.

Imidlertid var det først da organisationsforskere i 1970'erne begyndte bruge kvalitative metoder, at der for alvor kom skred i anvendelsen, udviklingen og beskrivelsen af dem. Dermed opstod en siden da voksende littera-

tur herom. De kvalitative metoder anvendes især ved dybtgående undersøgelse af kompleksitet og processer, lidet kendte eller helt nye projekter, anvendelse af lokal viden samt forskellige grupperes modstridende opfattelser og målsætninger. Desuden også ved undersøgelser, der ikke kan gennemføres eksperimentelt samt ved identifikation af de relevante variable i et projekt.

Interessant nok opstod samtidig en begyndende tilnærmelse mellem forskere med normotetisk (naturvidenskabeligt) og hermeneutisk (humanvidenskabeligt) forskningsideal. De seneste årtier ses oftere og oftere forskningsprojekter, hvor der f.eks. i de indledende faser benyttes kvalitative metoder, hvor resultaterne kvantificeres og derpå behandles statistisk.

Hvis man på denne baggrund spørger, om det vil være rigtigst at anvende statistiske eller kvalitative metoder til astrologisk forskning, så vil svaret være, at det kommer an på, hvad det er der skal undersøges. Til gengæld vil man formentlig med rimelig tryghed kunne sige, at det vil være rigtigst at anvende kvalitative metoder til at udpege et givet projekts relevante variable samt undersøge deres eventuelle kvantificering, før der gribes til statistisk dataindsamling og beregning.

En senere artikel vil diskutere den astrologiske metodestrid med udgangspunkt i et antal konkrete, afsluttede forskningsprojekter. ●

Metodebegreber er citeret fra
Kruuse: Kvalitative forskningsmetoder (2001)

Claus Houlberg er astrolog, cand.arch.
eksam. psykoterapeut samt
dokumentalist ved Astrologisk Museum

